RELAŢIILE DINTRE COMUNITĂŢILE CULTURII CERAMICII LINIARE DIN ESTUL ROMÂNIEI ŞI CELE ALE CULTURILOR VECINE

de *EUGEN COMŞA*

Problemele referitoare la pătrunderea şi răspîndirea pe teritoriul României a comunităţilor culturii ceramicii liniare sînt deosebit de interesante, deoarece se leagă de o cultură caracterizată prin materiale, obiceiuri şi organizare social-economică deosebite de acelea din regiunile noastre.

Cultura amintită s-a format în ţinuturile Europei Centrale şi de acolo treptat comunităţile ei s-au răspîndit în diferite direcţii.[1] Aici ne interesează ramura răsăriteană a culturii, colectivităţile căreia s-au deplasat, cu timpul, de-a lungul Carpaţilor nordici, din spre sudul Poloniei, în vestul Ucrainei şi apoi în nordul Moldovei.[2] Se cuvine să precizăm că în regiunile de la est de Carpaţi sînt documentate numai complexe liniare începînd cu perioada de folosire a decorului compus din linii incizate prevăzute din loc în loc cu „capete de note muzicale".

În cursul vieţuirii lor, cu durata de cîteva secole, pe teritoriul Moldovei, comunităţile culturii ceramicii liniare au roit treptat spre miazăzi ajungînd pînă în nord-estul Munteniei,[3] în sud-estul[4] şi în centrul Transilvaniei.[5] Pe măsura răspîndirii lor ele au venit, în chip diferit, în contact cu comunităţile locale aparţinînd mai multor culturi. Precizarea acestor contacte şi caracterul lor constituie tema studiului nostru.

*

Atunci cînd purtătorii culturii ceramicii liniare au pătruns în zona Nistrului şi Prutului Superior au găsit ţinuturile respective locuite de două grupuri deosebite de comunităţi :

a) Între Carpaţi şi Prut trăiau, după toate probabilităţile, unele grupuri tîrzii ale culturii Criş. Date concrete încă nu avem despre aceste prime contacte Criş-liniare, dar — după cum se va vedea mai jos, ajungem la o astfel de concluzie pe cale indirectă.

b) Tot atunci, între Prut şi Bugul Sudic sînt documentate comunităţile culturii Bugo-nistriene,[6] cu două variante regionale : una în zona din preajma Nistrului Mijlociu[7] (ne interesează în primul rînd, fiind mai apropiată), iar cea de a doua variantă este atestată în vecinătatea Bugului Sudic.

Primele indicii referitoare la contactele dintre purtătorii culturii ceramicii liniare şi acei ai culturii Bugo-nistriene sînt furnizate de descoperirile făcute pe ostrovul Bazîkov (înconjurat de apele Bugului Sudic), din apropierea localităţii Skibenţî, reg. Viniţa. Observaţiile făcute acolo fiind deosebit de însemnate se cuvine să insistăm puţin asupra problemelor complexului. [8]

Ostrovul Bazîkov are forma ovală (de 350 $\times$ 150 m). Urmele de aşezare neolitică se află în partea de sud-est a ostrovului, pînă la adîncimea de 1,20 m. Au fost delimitate patru straturi de cultură, despărţite unul de altul prin cîte un strat steril din punct de vedere arheologic. Primele trei straturi (de jos în sus) aparţin culturii Bugo-nistriene, ultimult culturii Tripolie. [9]

— Stratul inferior (de la 0,90 m — 1,20 m ad.) cuprinde urme de vieţuire de tip bugo-nistrian, din cea mai veche fază numită Skibineţkaia. Pe ceramică se întîlnesc unele motive formate din ciupituri duble, similare celor de tip Criş din Moldova. [10]

— În stratul următor (de la 0,60 m — 0,80 m ad.) sînt resturi de aşezare din faza Samcinskaia (a patra fază a culturii Bugo-nistriene după periodizarea lui V. N. Danilenko). În acest strat, în condiţii stratigrafice clare, împreună cu materiale ceramice specifice (din pastă amestecată cu mult nisip şi cu puţine vegetale sau cu grafit pisat) fazei s-au găsit şi fragmente de vase cu suprafaţa netezită cu grijă, neornamentate, apoi cioburi din cîteva boluri deosebite de restul vaselor prin modelare îngrijită şi decor caracteristic din linii incizate, paralele cu buza şi cu altele arcuite prevăzute cu alveole („capete de note muzicale“). [11]

— Cel de al treilea strat (aflat la circa 0,50 m ad.) este reprezentat prin cîteva aglomerări de materiale, datînd din a V-a fază, numită Savranskaia a culturii Bugo-nistriene. Nu conţine „importuri“. [12]

Prin urmare, cele mai vechi contacte dintre comunităţile celor două culturi — oglindite prin complexul de la Bazîkov ostrov — sînt din faza Samcinskaia (a IV-a după periodizarea lui V. N. Danilenko).

Alte descoperiri din sud-vestul U.R.S.S. ne ajută să facem şi alte precizări. Astfel în aşezarea Soroca V (punctul „Volna“), aparţinînd perioadei de început a fazei Savranskaia (a V-a) a culturii Bugo-nistriene, a fost găsit un ciob cu decor liniar specific. [13] Cu alte cuvinte, locuirea bugo-nistriană a continuat în preajma Nistrului mijlociu pînă la începutul fazei Savranskaia.

În schimb, prin săpăturile din aşezarea aparţinînd culturii ceramicii liniare de la Ţîra II (locul „La iezătura morii“), la un loc cu materialele liniare s-a scos la iveală şi un ciob specific datînd din cea de a patra fază a culturii Bugo-nistriene. [14]

Din compararea datelor expuse rezultă că în perioada corespunzătoare fazei a IV-a Samcinskaia a culturii Bugo-nistriene, unele comunităţi ale culturii ceramicii liniare au pătruns în nordul R.S.S. Moldoveneşti, au dislocat din zona Răutului comunităţile bugo-nistriene, iar după aceea s-au stabilit în locul lor. În acelaşi timp, complexul de la Soroca V pare să indice continuarea vieţuirii bugo-nistriene pe malurile Nistrului pînă mai tîrziu.

Observațiile făcute la est de Prut, în aria de răspîndire a culturii Bugo-nistriene, au dus la constatarea că în diferite așezări din faza a III-a a acestei culturi sînt documentate numeroase vase în formă de borcane cu corp bombat (ornamentate cu adîncituri făcute cu unghia) sau castroane bitronconice, toate cu fundul plat [15], specifice fazei tîrzii a culturii Criș. Asocierea celor două categorii de materiale în aceleași complexe dovedește paralelismul dintre faza a III-a, a culturii Bugo-nistriene și faza Valea Lupului a culturii Criș din Moldova.

Între aceste complexe bugo-nistriene cuprinzînd și elemente Criș tîrzii și acelea bugo-nistriene în care sînt atestate primele fragmente ceramice ale culturii ceramicii liniare nu s-a scurs un interval prea lung de timp și de aceea am admis și un contact direct liniară-Criș, în perioada de început a pătrunderi comunităților liniare în Moldova de nord.

Cu timpul, în înaintarea lor spre sud, comunitățile liniare au pătruns în nord estul Muteniei și s-au stabilit în preajma rîurilor Buzău și Călmățui, unde s-a format o variantă locală numită Sudiți [16], care-și va înceta existența neîntreruptă mult mai tîrziu. Faptul că pe acele meleaguri ,atît lîngă Călmățui [17], cît și pînă în apropierea cursului inferior al Siretului [18] se cunosc unele descoperiri de tip Dudești, coroborat cu datele menționate constituie o indicație prețioasă în sensul că acele comunități Dudești au fost în zonă mai vechi decît cele liniare și deci datează din prima sau de la începutul celei de a doua faze a culturii Dudești.

A fost o vreme cînd unii specialiști au contestat posibilitatea contactelor directe între comunitățile culturii ceramicii liniare și acelea ale culturii Dudești. Prin săpăturile din anul 1968, din așezarea de la Dudești, problema a fost rezolvată. În marginea așezării amintite s-a delimitat și golit o groapă săpată în strat de lut galben, într-o zonă în care nu se aflau decît slabe urme de locuire din faza Fundeni-Dudești. Din pămîntul de umplutură a gropii s-au adunat cîteva sute de fragmente ceramice, unele cu ornamente specifice (benzi cu suprafața hașurată, linii in trepte) fazei amintite. Printre acele cioburi de tip Dudești se aflau și nouă fragmente ceramice caracteristice prin formă și decor format din linii incizate și alveole (capete de note) culturii ceramicii liniare. Astfel s-a putut demonstra contemporaneitatea dintre comunitățile fazei Fundeni-Dudești și cele din a doua fază a culturii ceramicii liniare din Moldova, precum și contactele dintre ele [19].

Săpăturile din cuprinsul așezărilor neolitice de la Cernica au avut darul să ducă și la o altă descoperire remarcabilă. Într-o groapă, mai tîrzie decît cea de la Dudești, datînd din timpul fazei Cernica, la un loc cu diferite materiale specifice culturii Dudești s-au găsit cîteva fragmente ceramice cu decor liniar, datînd de la sfîrșitul evoluției culturii ceramicii liniare de pe teritoriul țării noastre [20]. Descoperirea din complexul de la Cernica dovedește că diferitele contacte dintre comunitățile celor două culturi s-au manifestat pînă la sfîrșitul evoluției culturii Dudești din zona orașului București. Viețuirea comunităților culturii ce-

ramicii liniare continuînd încă pînă mai tîrziu în nord-estul Munteniei, în Moldova şi în sud-estul Transilvaniei.

Din cele expuse rezultă că la începutul neoliticului mijlociu, pe teritoriul Munteniei îşi duceau traiul două grupuri de comunităţi : pe cea mai mare parte din întinderea provinciei locuiau purtătorii culturii Dudeşti [21], iar în partea de nord-est într-o zonă nu prea întinsă, aproximativ la poalele dealurilor vieţuiau colectivităţile aspectului regional de tip Sudiţi aparţinînd culturii ceramicii liniare tîrzii [22].

În perioada amintită, din cauze şi în condiţii care nu se cunosc încă, s-au produs unele frămîntări urmate de un amestec de populaţie desfăşurat aproximativ în zona centrală şi de centru-sud a Munteniei, între purtătorii culturii Dudeşti şi cei ai culturii ceramicii liniare, drept urmare în regiunea menţionată s-a format o nouă cultură specifică neoliticului mijlociu anume cultura Boian [23].

Unii cercetători au fost de părere mai demult că această cultură s-ar fi format în nord-estul Munteniei, ar fi deci firesc să existe acolo cele mai vechi aşezări Boian. Pînă în prezent în acel ţinut nu se cunosc astfel de obiective.

Elementele caracteristice culturii Boian, mai ales în domeniul ceramicii din prima sa fază numită Bolintineanu, oglindesc faptul că două din cele trei categorii ceramice specifice, ca şi unele motive ornamentale din cea de a treia categorie de vase i-au fost transmise de către purtătorii culturii Dudeşti. Numai decorul incizat de caracter mendric, cu liniile mărginite pe ambele părţi, cu crestături mici triunghiulare specifice celei de a treia categorii, definitoriu pentru faza amintită, reprezintă contribuţia unei alte populaţii. În general se consideră că este vorba de aceea a culturii ceramicii liniare [24].

La scurt timp după formarea fazei Bolintineanu se constată o tendinţă evidentă de răspîndire a acestor comunităţi înspre est şi nord-est, dar mult mai slabă spre vestul Munteniei. În perioada de sfîrşit a fazei ele au ajuns să se extindă pînă la cursul inferior al Siretului [25], ocupînd deci şi teritoriul locuit pînă atunci de comunităţile liniare de tip Sudiţi, pe care le-au dislocat (împingîndu-le spre nord sau nord-est) sau le-au asimilat în parte. Menţionăm că săpăturile arheologice de la Sudiţi au avut drept rezultat delimitarea unui strat de cultură cu materiale de tip Sudiţi, suprapus de un altul cu urme de locuire specifice etapei de sfîrşit a fazei Bolintineanu [26].

Din aceeaşi perioadă datează şi două fragmente ceramice avînd decor alcătuit din linii incizate şi alveole, considerate ca fiind de tip liniar, scoase la iveală din stratul cu materiale din faza Vădastra I, în timpul săpăturilor de la Vădastra [27]. S-a încercat explicarea lor prin eventuale contacte directe, ceea ce e destul de greu de admis, sau prin intermediul comunităţilor Boian.

Rămîne încă deschisă problema raporturilor dintre comunităţile culturii ceramicii liniare şi purtătorii culturii Hamangia. Nu s-a făcut nici o descoperire în această privinţă, deşi cele două culturi au fost în parte contemporane şi un timp destul de apropiate din punct de vedere teritorial. Este drept că paralelismul lor în timp a fost de scurtă durată.

căci de fapt cea mai mare parte a evoluției comunităților culturii ceramicii liniare, din estul și din centrul țării noastre, s-a desfășurat înainte de formarea fazei Golevița, considerată ca fiind cea mai veche fază a culturii Hamangia. Faptul a fost dovedit prin săpăturile de la Coșlogeni, unde materialele de tip Golovița s-au găsit în asociere cu cele de tip Bolintineanu [28]. Mai tîrziu, contactele nu au mai fost posibile, deoarece distanța dintre comunitățile celor două culturi (a ceramicii liniare și Hamangia) a ajuns destul de mare și între ele s-au intercalat comunitățile culturii Boian.

Comunitățile unei faze tîrzii a culturii ceramicii liniare au pătruns în sud-estul Transilvaniei dinspre Moldova și în cele din urmă s-au răspîndit pînă în preajma cursului mijlociu al Mureșului (după cum o dovedesc descoperirile de la Cipău) [29], unde au ajuns în contact cu purtătorii culturii Turdaș. În cîteva rapoarte de săpături executate în acea zonă, se semnalează descoperirea în cuprinsul straturilor de cultură cu materiale de tip Turdaș, a unor fragmente ceramice liniare, inclusiv a unor cioburi decorate cu capete de note muzicale [30], ceea ce dovedește contemporaneitatea celor două serii de comunități, respectiv a celor de la sfîrșitul evoluției culturii ceramicii liniare din Transilvania și a celor dintr-o fază evoluată a culturii Turdaș. Subliniem că pînă acum sînt de semnalat numai contacte unilaterale, căci materiale liniare s-au găsit numai în așezările de tip Turdaș, dar încă nici un ciob de tip Turdaș nu s-a scos la iveală din vreo așezare cu ceramică liniară.

Se cuvine să insistăm puțin asupra problemei legăturilor dintre comunitățile culturii ceramicii liniare propriu-zise și acelea ale culturii Ciumești. La origine cele două culturi au fost, într-o anumită măsură, înrudite, dacă se au în vedere unele elemente Criș, care au participat, foarte probabil, la formarea lor. Acestea sînt oglindite printr-o serie de vase cu formă de borcan cu decor din adîncituri făcute cu unghia, similare celor Criș. Curînd însă după formarea lor cele două culturi au avut o evoluție cu totul deosebită, atît din punct de vedere teritorial (cultura ceramicii liniare s-a extins înspre vestul Europei și spre est de-a lungul Carpaților în Ucraina și Moldova, iar cultura Ciumești [31] a ocupat aproximativ același teritoriu restrîns din prejma cursului superior al Tisei și afluenților săi, pînă spre rîul Criș, poate și în vestul Transilvaniei), cît și în privința culturii materiale, mai ales în domeniul ceramicii. Formele vaselor și decorul lor sînt cu totul deosebite în cursul fazelor evoluate [32]. Asemănarea dintre cele două aspecte s-a păstrat o anumită vreme la început în privința olăriei de uz comun, datorită unei tradiții Criș. Pe teritoriul României, în stadiul actual al cercetărilor, cele două arii de răspîndire se află la o distanță de cîteva sute de kilometri și pînă în prezent nu sînt semnalate contacte directe între ele, deși au fost contemporane o anumită perioadă, după cum o dovedesc fragmentele ceramice de tip Ciumești găsite împreună cu cele liniare în unele așezări de tip Turdaș [33].

În perioada de sfîrșit a culturii ceramicii liniare din nordul Moldovei s-au semnalat unele elemente de decor de tip Šarka [34] (o variantă regională a culturii ceramicii liniare din Boemia) și unele ornamente

similare variantei Zelizovce [35] din Slovacia şi Ungaria. Aceste descoperiri în mediu liniar tîrziu din regiunile noastre, credem că trădează nu o linie de evoluţie asemănătoare, ci reflectă unele „ecouri" ale situaţiei din Europa Centrală datorate contactelor tîrzii din perioada de sfîrşit a culturii, cu comunităţi liniare care mai vieţuiau încă la nord de Carpaţi.

Cu toate că descoperirile sînt încă puţine se poate vorbi despre unele relaţii între comunităţile liniare tîrzii de tip Tîrpeşti din Moldova şi acelea din etapa de început a fazei Giuleşti — Boian din Muntenia. În cazul de faţă ne referim la un ornament meandric specific întîlnit pe un văscior de la Greaca, jud. Ilfov [36] şi pe un vas fragmentar de la Tîrpeşti [37].

La sfîrşitul fazei Giuleşti-Boian se constată o dinamizare a acelor comunităţi, care au pătruns în sud-estul Transilvaniei, unde se cunosc o serie de aşezări cu materiale specifice [38] dar şi în sud vestul Moldovei. Acolo, datorită relaţiilor cu comunităţile culturii ceramicii liniare tîrzii de tip Tîrpeşti, s-a ajuns, prin amestecarea purtătorilor celor două culturi, la formarea unei noi sinteze etnoculturale, respectiv a primei faze a culturii Precucuteni [39]. În această nouă sinteză rolul principal l-au jucat comunităţile sudice Giuleşti-Boian.

Prin urmare, purtătorii culturii ceramicii liniare, în cursul evoluţiei lor pe teritoriul României şi în ţinuturile vecine au avut contacte permanente şi active cu comunităţile culturilor vecine şi în plus comunităţile liniare au jucat cîte un rol istoric în două rînduri, distanţate în timp. Se cuvine să remarcăm că în ambele cazuri contribuţia lor (în domeniul ceramicii) a fost secundară (dominante fiind celelalte elemente), deşi caracterul comunităţilor lor era deosebit.

Prima dată comunităţile culturii ceramicii liniare s-au remarcat în regiunile noastre în perioada cînd au pătruns în Muntenia contribuind la formarea fazei Bolintineanu a culturii Boian. A doua oară, la sfîrşitul istoriei lor, din vestul Moldovei, cînd împreună cu comunităţile din etapa a doua a fazei Giuleşti-Boian au contribuit la formarea culturii Precucuteni. Cu aceasta se şi încheie evoluţia lor. După aceea ei au dispărut de pe scena istoriei.

NOTE

1 Înspre vest ele au ajuns pînă în nord-estul Franţei şi estul Belgiei ; cele mai nordice aşezări se află pe ţărmul Mării Baltice ; spre sud unele comunităţi au ajuns pînă în nordul Iugoslaviei şi în Muntenia, iar spre est ele s-au răspîndit pînă la cursul superior al Bugului Sudic şi la cel mijlociu al Nistrului.

2 Sinteze despre descoperirile din ţara noastră : Ion Nestor, *Cultura ceramicii liniare în Moldova (Pe baza săpăturilor arheologice de la Glăvăneştii Vechi, Iaşi)*, în *SCIV*, II, 1951, 2, p. 17-26 ; Eugen Comşa, *Consideraţii cu privire la cultura cu ceramică liniară pe teritoriul R.P.R. şi din regiunile vecine*, în *SCIV*, XI, 1960, 2, p. 217-242 ; T. S. Passek şi E. K. Cernîş, *Pamjatniki kul'tury lineino-*

lentočnoj keramiki na territorii SSSR, în Arheologja SSSR, Svod arheologičeskich istočnikov, fasc. 1-11, Moscova, 1963 ; Eugen Comșa, *Quelques nouvelles données sur la culture à céramique rubanée en territoire roumain,* în *Alba Regia,* 12 Szekesfehervar, 1972, p. 173-178 ; pentru Moldova : Silvia Marinescu Bîlcu, *Aspects tardifs de la civilisation à céramique rubanée et sa contribution à la genèse de la civilisation Precucuteni I,* în *PZ,* 46, 1971, 1, p. 4-36 ; pentru Transilvania : N. Vlassa, *Cultura ceramicii liniare în Transilvania,* în *SCIV,* X, 1959, 2, p. 239-245.

3 Victor Teodorescu, *Date preliminare privind cultura cu ceramică liniară din teritoriul de la sud de Carpați al României,* în *SCIV,* 17, 1966, 2, p. 223-232.

4 Alexandrina Alexandrescu, *Ceramica liniară de la Hărman,* în *Cumidava,* V, 1971, p. 11-23.

5 N. Vlassa, *op. cit.,* în *SCIV,* X, 1959, 2, p. 239-246.

6 V. N. Danilenko, *Neolit Ukrainy, Glavy drevnei jugo-vostočnoj Evropy,* Kiev, 1969, p. 62-121.

7 V. I. Marchevici, *Bugo-dnestrovskaja kul'tura na territorii Moldavii,* Chișinău, 1974.

8 V. N. Danilenko, *op. cit.,* p. 62-69.

9 *Ibidem,* p. 62-69.

10 *Ibidem,* p. 66-69.

11 *Ibidem,* p. 66 (fig. 16/12, 13), p. 68 (fig. 19/1, 2, 4).

12 *Ibidem,* p. 63-65.

13 V. I. Marchevici, *Pamjatniki epoch neolita i eneolita, Arheologičeskaja karta Moldavskoj, SSSR,* fasc. 2, Chișinău, 1973, p. 28, nr. 1.

14 *Ibidem,* p. 22, nr. 17.

15 Idem, *op. cit.,* Chișinău, 1974, p. 44 (fig. 17/4, 5, 10, 11, 12), p. 45 (fig. 19).

16 Victor Teodorescu, *op. cit.,* în *SCIV,* 17, 1966, 2, p. 223-232.

17 Materiale descoperite de Victor Teodorescu.

18 În așezarea de la Coroteni, jud. Vrancea, cercetări V. Bobi.

19 Eugen Comșa, *Date noi cu privire la relațiile dintre cultura Dudești și cultura ceramicii liniare,* în *SCIV,* 20, 1969, 4, p. 567-573.

20 În cursul săpăturilor efectuate de Eugen Comșa.

21 Eugen Comșa, *Données sur la civilisation de Dudești,* în *PZ,* 46, 1971, 2, p. 195-249.

22 Victor Teodorescu, *op. cit.,* în *SCIV,* 17, 1966, 2, p. 223-232.

23 Eugen Comșa, *Istoria comunităților culturii Boian,* București, 1974.

24 *Ibidem,* p. 227-229.

25 La Coroteni, jud. Vrancea, descoperiri făcute de V. Bobi.

26 Observații făcute de Victor Teodorescu cu prilejul săpăturilor de la Sudiți.

27 Corneliu N. Mateescu, *Săpături arheologice la Vădastra,* în *Materiale,* VII, 1961, p. 58 și 59 (fig. 1/2).

28 Informații de la Sebastian Morintz căruia îi mulțumim și pe această cale.

29 N. Vlassa, *op. cit.,* în *SCIV,* X, 1959, 2, p. 240-242.

30 De exemplu, la Morești, materiale descoperite de Kurt Horedt.

31 Eugen Comșa, *Quelques problèmes concernant la civilisation de Ciumești,* în *Acta Archaeologica Carpathica,* XIII, 1972—1973, Kraków, 1973, p. 39-49.

32 Eugen Comșa și Nánási Zoltán, *Date privitoare la ceramica pictată din epoca neolitică din Crișana,* în *SCIV,* 23, 1972, 1, p. 3-17.

33 N. Vlassa, op. cit., in SCIV, X, 1959, 2, p. 239 (în aşezarea de la Turdaş), p. 240 în aşezarea de la Petreşti).
34 S. Marinescu-Bîlcu, *op. cit.*, in *PZ*, 46, 1971, 1, p. 29.
35 *Ibidem*, p. 30.
36 Eugen Comşa, *Săpături de salvare şi cercetări de suprafaţă în regiunea Bucureşti*, în *SCIV*, VI, 1955, 3-4, p. 422 (fig. 9/2 şi fig. 10).
37 S. Marinescu-Bîlcu, *Unele probleme ale neoliticului moldovenesc în lumina săpăturilor de la Tîrpeşti*, în *SCIV*, 19, 1968, 3, p. 400 (fig. 4).
38 Eugen Comşa, *Cultura Boian în Transilvania*, în *SCIV*, 16, 1965, 4, p. 629-645.
39 Silvia Marinescu-Bîlcu, *op. cit.*, în *PZ*, 46, 1971, 1, p. 4-36.

LES RAPPORTS DES COMMUNAUTÉS DE LA CULTURE À CÉRAMIQUE RUBANÉE DE ROUMANIE ORIENTALE AVEC CELLES DES CULTURES AVOISINANTES

Résumé

Après leur arrivée dans la zone du Dniester supérieur et ensuite dans le nord de la Moldavie, les communautés de la culture à céramique rubanée sont entrées en contact avec différentes autres cultures. Probablement, pour commencer avec les communautés d'une phase tardive de la culture Criş ; à l'est sont attestés des contacts avec les communautés de la culture Bugo-dniestrienne (de la phase Samcianskaïa). À l'ouest, elles sont entrées en rapport avec les communautés de la culture Turdaş, cependant que vers le sud elles rencontrèrent les communautés de type Dudeşti de Valachie. Le mélange des éléments Dudeşti avec des éléments empruntés à une autre culture — probablement à celle de la céramique rubanée — devait conduire à la naissance de la culture Boïan. Bien plus tard, les communautés de la culture à céramique linéaire de type Tîrpeşti (Moldavie) se sont combinés avec ceux de Giuleşti-Boïan, contribuant à la genèse de la culture Précucuteni. Ensuite, la culture à céramique rubanée disparaît de la scène de l'histoire.